

V novo leto

Lepo vrsto lef že prihajata »Gospodar« in »Gospodinja« kot Domoljubovi prilogi med naše kmete. Že celo vrsto let daje posebno »Gospodar« čitateljem navodila za napredno gospodarjenje. Ugotovitve kmetijske znanosti, nasvete in skušnje najboljših kmetov podaja slovenskim kmečkim domovom v razumljivi obliki in slovenskim kmečkim razmeram primerno. Kjer so shranjevali te priloge, jih imajo naši stalni naročniki že za lepo knjižnico.

Kakor doslej, bomo tudi letos v naši prilogi po najboljši volji dajali navodila za čim bolj uspešno delo v kmetijstvu. Pri tem delu nam ne bo treba, kakor v predvojnih časih, tekmovali s kmetijstvom drugih narodov. Gledati bo treba na to, da se za najslabši slučaj sami oskrbimo z vsakdanjim kruhom, ali vsaj z vsakdanjim krompirjem, ter se tako obvarujemo šibe lakote. Pred vojno ni bilo težko kupiti in pripeljati življenjskih potrebščin od drugod, v kolikor jih naši kmetje niso pridelovali dovolj. Celu preveč poceni so nam ponujali kmetijske pridelke in smo zato dostikrat zanemarjali pridelovanje doma. Ob izostanku zadostnega uvoza vseh potrebščin je v zadnjih letih spet postalo domače pridelovanje nad vse važno in potrebno. Edino domači pridelki nam v najslabših časih lahko pomagajo preko najhujšega pomanjkanja.

Polovico velikega napredka v poljedelstvu drugih držav pripisujejo razumnemu in izdatnemu gnojenju z umetnimi gnojili, dobro četrtino napredka pripisujejo dalje zboljšanju semena, slabo četrtino napredka pa temeljitejši obdelavi zemlje. Ta ugotovitev pri drugih narodih naj nam služi za kažipot v našem stremljenju za povečanje pridelkov iz naše zemlje.

Na umetna gnojila v teh časih ne moremo povsod računati, vsaj ne v zadostni meri.

Zato bomo tem bolj pazili na domača gnojila: hlevski gnoj, gnojnico, kompost in pepel. Pri malomarnem ravnanju s hlevskim gnojem in gnojnico navadno zgubimo več kot polovico njihove gnojilne vrednosti; komposta bi gotovo lahko pridelovali še več kot desetkrat več, kakor ga dejansko pridelujemo. Samo z domačimi gnojili upošteva je še zeleno gnojenje bomo tudi brez zadostnih umetnih gnojil lahko precej pripomogli k boljšim pridelkom.

Tudi zboljšana semena ne moremo pričakovati od drugod. Sami ali še bolje rečeno, vsak sam si ga bo moral izboljšati. V tem oziru bo mogoče pri nas še precej napredovati. Kar se obdelovanja tiče, tudi ne moremo trditi, da je pri nas vse v redu in dobro. Zavedamo pa se, da bo v teh razmerah še najtežje zboljšati obdelovanje. Nimamo dovolj primernega orodja in strojev, ki jih sedaj niti ni mogoče dokupiti. Dalje nimamo dosti delavne živine, niti zadosti delavnih ljudi na kmetih. Toda kar ne zmore posameznik, zmore skupnost. Treba bo iskati rešitve v vaški skupnosti, v pomoči drug drugemu, nesebično in brez sovraštva. Le tako nam bo mogoče prebrest najhujše čase in si oskrbeti vsakdanjo hrano.

Ne bo nam šlo povsod za napredek. Dostikrat bo še bolj važno ohraniti si, kar že imamo.

O vseh teh zadevah smo v naši prilogi v preteklih letih že razpravljali. Ta ali oni bo gotovo utegnil sedaj v zimskem času vsaj nekatere letnike pregledati. Našel bo članke o ravnanju s hlevskim gnojem in gnojnico, o napravi in razumni uporabi komposta, o zboljšanju semen, o obdelavi zemlje in celo vrsto drugih z vseh področij kmetijstva: iz poljedelstva, živinoreje, sadjarstva, vinogradništva, kletarstva, gozdarstva itd. Poleg manj važnih zadev ima vsak letnik

>Gospodarja« vrsto člankov, ki so še vedno važni, njih misli je mogoče zdaj tu, zdaj spet druge koristno uporabiti. Zato ponov-

no opozarjamo na to, da naročniki shranjujejo našo prilogo tudi v bodoče sebi in svojim potomcem v korist. —a.

NAŠ GOZD

Knjiženje v gozd. gospodarstvu

Kdor zna pravilno meriti gozdne pridelke — predvsem les — ta bo za svoj gozd tudi lahko vodil gospodarske zapiske in gospodarsko knjigo. Knjigovodstvo pri gozdnem gospodarstvu je potrebno ravno tako, kakor pri vsakem drugem gospodarskem obratu. Brez knjigovodstva se razvija gospodarstvo negotovo, nesmotrno in nenadzorovano. Gospodar ne ve, ali gospodari dobro ali slabo, ne ve, koliko mu delo in trud donaja haska, ne pozna, koliko je vredno njegovo posestvo, kaj mu donaja in koliko bi mu lahko donajalo. Kmečki posestnik, ki ne vodi knjigovodstva, niti ne ve, katera veja njegovega gospodarstva se mu izplača in katera ne. Knjiženje je zato za gospodarja ravno tako važno opravilo kakor oranje ali žetev ali unovčevanje. Posebno pa je še potrebno knjiženje pri gospodarjenju z gozdom, ker traja doba doraščajočega drevja med osemenitvijo in izkoriščanjem cela desetletja. V tako dolgem času navadno že na vse pozabimo, kar ni zapisano.

Knjigovodstvo gozdnega obratovanja moramo strogo ločiti od knjigovodstva za druge gospodarske obrate, kakor poljedelstva, živinoreje itd. Voditi ga moramo tudi ločeno od zasebnega premoženja. Poleg denarnih dohodkov in izdatkov moramo upoštevati tudi delo, ki ga opravila posestnik sam in njegova družina, ali tudi njegova živina. Računati moramo tudi primerno nagrado za gozdarja kot obratovodjo. Račune vodimo tudi o vračilu obresti za morebitno investirano glavnico in gotov odstotek za riziko podjetniku. Šele po presoji vseh teh okolnosti moremo določiti čisti dobiček, ki ga donaja obratovanje, najsi bo gozdno ali katere koli druge vrste.

Knjigovodstvo v gozdnem gospodarstvu obsega — kakor pri drugih gospodarskih panogah — v glavnem: 1. inventuro, 2. dnevnik in 3. bilanco.

Inventura.

Najprej je treba ugotoviti inventar, ki je temelj proizvajanja in obratovanja v gozdu in deloma tudi njegove glavnice. K inventarju prištevamo: gozdno, terjatve, orodje in stroje, gozdno zemljiško posest in določeno zalogo rastočega lesa. Tej zalogi lesa ali rastlinskemu kapitalu v gozdu moramo posvetiti posebno pažnjo. Zaloga lesa stoječih dreves, namreč ni važna samo za

knjigovodstvo, ampak je tudi merilo za pravilnost gozdnega gospodarjenja in regulator za trajno in načrtno gospodarjenje.

Kako določimo obstoječo zalogo lesa in njeno vrednost? Postopki pri tem so različni. Zanesljive podatke pa dosežemo le, če izmerimo vsebino vseh debelejših dreves v gozdu, tanjše drevje pa ocenimo pavšalno ali — v istodobnih gozdovih — po sestojinskih tabelah, ki jih najdemo v gospodarskih priročnikih. Stoječe drevje merimo, če mu premerimo debelino v prsni višini. Navadno merita drevesa s klupo (merilnimi kleščami) dva delavca, medtem ko tretji vpisuje podatke in pazi, da kako drevo ni pomotoma izpuščeno ali šteto dvakrat. Iz premerov računamo množino stoječega lesa in naposled ocenimo njegovo vrednost. Tako delo je precej zamudno, zato ga ne opravljamo vsako leto, ampak navadno le vsakih deset let, kar popolnoma zadostuje.

Inventarizacija ostalih postavk gozdnega gospodarstva običajno ne dela posebnih težkoč.

Dnevnik.

V blagajniški dnevnik vpisujemo sproti vse dohodke in izdatke, ki se tičejo gozda. Pri tem vpisujemo datum, osebo, na katero se vplačilo ali izplačilo nanaša, predmet in znesek. V opombi pa moramo opisati čas, v katerem se je delo v gozdu vršilo, material, ki se je potrošil ali pridobil v zvezi s plačilom, dalje izvor in namembo materiala. Vselej naznačimo točno tudi kraj gozda, ki se na postavko nanaša. Vse te podatke s pridom uporabljamo poznejša leta, ko presojamo uspehe gospodarstva.

Na primer: V izdatkih knjižimo: Dne 10. aprila 1943 tvrdki A. S. za gozdno sadike 300 lir. Opomba: Sadike iz drevesnice v Logatcu, 1000 triletnih smrek in 500 dveletnih macesnov, so dospele 10. aprila in so bile posejane 11. aprila na parceli tej in tej, v kraju tem in tem. Vreme je bilo suho. 15 delovnih mezd, glej izdatek za pogozdovanje.

Drugi primer: Med dohodke pišemo: Dne 2. februarja 1943 plača I. B. v Ljubljani za hlode 5000 lir. V pripombi pa: Trije kupčevi delavci so sekali v dnevih teh in teh na spodnjem koncu parcele šte-

vilka toliko pri cesti. Narezale so 60 4 m dolgih hlobov s sledečimi premeri.... Namerili smo vsega 35 kubičnih metrov lesa, posekano je bilo 28 dreves. Hlobo je odpegljal kupeč (10 voznih mezd) na žago v X.

Bilanca.

Na koncu leta seštejemo dohodke in izdatke, jih primerjamo z glavnico in napravimo računski zaključek in bilanco.

Kakor že omenjeno, nam pri knjigovodstvu gozdnega gospodarstva dela težave ugotovitev onega dela glavnice, ki se nanaša na zalogo stoječega lesa v gozdu. Ako izmerimo ves les, ki raste v gozdu, dobimo **obstoječo (stvarno) zalogo stoječega lesa**, ki ga vpišemo v inventar. Ni pa pravilno isto veljati to obstoječo zalogo z lesno glavnico gozda. Za vsako gozdno zemljišče se da določiti ono zalogo stoječega lesa, ki izraža glavnico gozda na lesu in ki jo gozdarji imenujejo »normalno zalogo«. Normalna zaloga je ona teoretična množina lesa, ob kateri bi trajno iz leta v leto, lahko izsekavali ves prirastek v gozdu. Pri normalni zalogi lahko vsako leto izkoriščamo isto množino lesa, ne da bi nastala izprememba lesne množine v gozdu. Normalno zalogo moramo torej ločiti od obstoječe (stvarne) zaloge lesa.

Če stoji, na primer, v kakem gozdu le debelo doraslo drevje, je obstoječa zaloga lesa v gozdu večja kakor normalno in o nji lahko rečemo, da obstoji iz glavnice in iz prihrankov (rezerve) na lesu. Pri računanju čistega dobička ne moremo šteti cele obstoječe zaloge lesa za glavnico, ampak le tisti njen del, ki ustreza normalni zalogi.

Nasprotni primer je gozd, v katerem prevladuje mladje in poseka. V takem gozdu obstoječa zaloga ne dosega normalne. Gozdna glavnica na lesu je deloma že načeta, potrošena in manjša, kakor bi smela biti.

Ako hočemo sestaviti bilanco gozdnega gospodarstva pravilno, moramo upoštevati »normalno zalogo lesa« ne pa one zaloge, ki se ravno oni čas v gozdu nahaja. Normalno zalogo lesa izračunamo za daljšo dobo in je ni treba računati vsako leto posebej.

Razliko med dohodki in izdatki, primerjamo s kapitalom, nam pove, kako se je gospodarjenje obrestovalo, pove nam, ali je dajalo visoke ali nizke obresti.

Pripominjam, da je pri nas v večini primerov gozdno gospodarstvo aktivno, v nasprotju s poljedelstvom, ki kaže večkrat — posebno pri žitaricah — izgubo.

Koristi knjiženja.

Knjiženje je za smotno gospodarstvo v gozdu neobhodno potrebno. Koristi, ki jih ima posestnik od dobrega knjigovodstva, so številne. Naj navedem le korist, ki jih ima gozdni posestnik samo z merjenjem zaloge lesa v gozdu.

Šele kadar izmeri in izračuna množino stoječega lesa v svojem gozdu, si je gozdni lastnik na jasnem, koliko blaga ima na razpolago, koliko sme, more ali mora vnovčiti, da ne utrpi po nepotrebnem škode.

Ako posestnik zalogo lesa redno meri, recimo vsakih deset let, lahko dožene množino lesa, ki mu letno prirašča. Treba mu je sedanjo zalogo primerjati z zalogo pred desetimi leti in poleg tega še upoštevati les, ki ga je med obema meritvama posekal. Zalogo lesa pred desetimi leti odšteje od sedanje zaloge in prišteje množino posekanega lesa v vmesni dobi. Izračunana količina nam pove prirastek v zadnjem desetletju.

Kadar poznamo letno priraščanje lesa v gozdu, smo si tudi že na jasnem, v koliki meri smemo izkoriščati gozd, ne da bi pri tem ogrozili trajnost donosa iz gozda. Če bomo jemali iz gozda več, kakor prirašča, se bo naša imovina v gozdu krčila, dokler iz njega ne bo več kaj vzeti. Do tega pa pri kmečkem gospodarstvu ne sme priti, kajti kmetija potrebuje iz gozda stalne dohodke, bodisi za lasno potrebo, bodisi za kritje izdatkov pri skupnem gospodarstvu.

Naj končno omenim še to, da gospodar, ki drevo za drevsom meri na svoji parceli, tedaj svoj gozd šele podrobno in natančno spozna, šele takrat opazi uspehe in napake svojega dotedanjega gospodarjenja. In potem mu ni težko uravnati svoje gospodarstvo v pravi tir za prihodnost.

P O L J E

Zaradi zmrzle zemlje, odnosno, zaradi zapadlega snega nimamo na polju posebnega dela. Trosimo lahko apno, kostno moko in čistimo mulj iz jarkov. Mulj pomešan s hišnimi in dvoriščnimi odpadki da prav dober kompost, ki je izborno gnojilo za travnike in vrtove. Če bi zapadlo več snega in če bi se začel sneg taliti, nato pa bi ponovno

pritisnil mraz, tedaj bi se na posevkih napravila ledena skorja, ki ne bi propuščala zraka do rastline. V takem primeru moramo gasiti sneg z živino in ga potresati s sajami in pepelom, ki razie ledeno skorjo in olajša dostop zraka k ozimnim posevkom. Drugiče vozimo gnoj na kune, da ga ob priliki hitro po njivah razvozimo. Popravlja-

mo orodje in stroje, čistimo in odbiramo seme za spomladno setev.

Verjetno je, da bo še nastopil hujši mraz, zato je treba pregledati podsipnice krompirja, repe in pese. Ako se je bati, da bi korenstvo zmrznilo v podsipnicah, jih je treba še z zemljo ogrniti. Tudi okna na kletih, kjer hranimo okopavine, je treba pregledati, da so dobro zaprta in zapežena. Kdor ima slamo ali seno v oslicah, jih mora pregledati, da kje ne zatekajo. Mesta, kjer kupi zatekajo, je treba zravnavati in prekriti. Mesec januar je najpripravnější čas za sprav-

ljanje drv iz gozda domov, ko nimajo ljudje in živina na polju dela. Krčimo in trebimo grmovje ob cestah, potih in njivah. Popravljamo ceste ter jih navažamo z gramozom. V januarju skušajmo končati vsa ona dela na posestvu, katera ne spadajo k obdelovalnim delom naših travniških in njivskih kultur, vendar pa v veliki meri pripomorejo do lažjega gospodarstva in do višjih prihodkov.

Koristno je tudi, da skrbimo v tem mrzlem času za krmljenje koristnih ptic in da zatiramo škodljive ptice. —r.

SPRANJE VRT

Meseca januarja moramo paziti, da nam sadje v shrambah ne zmrzne. Shrambe zračimo le ob opoldanskih toplih urah. Če je v shrambi zelo mrzlo, je dobro, da sadje pokrijemo s papirjem. Sadje s papirjem pokrito, ne bo tako lahko zmrznilo. Če vreme dopušča, moramo pripraviti jame za nove nasade. Pripraviti moramo tudi sadne cepiče za spomladansko cepljenje drevja. Sadne cepiče moramo jemati le od rodovitnih in zdravih dreves. Zavedati se moramo, da s cepiči prenesemo vse dobre in slabe lastnosti matičnega drevja na mlado drevje. Cepiče mora narezati gospodar sam čimbolj vestno, in sicer le na zunanem delu drevesnega vrha. Tam so cepiči dovolj zreli, ker so imeli poleti dovolj sonca in zraka. Narezane cepiče etikiramo in zakopljemo v pesu v kleti.

V toplejših dnevih pa z žagico in škarnjami v sadovnjak na snaženje drevja! Tu

bo obilo dela z odstranjevanjem suhih, pregestih in križajočih se vej in takih, ki se med seboj drgnejo.

Pri snaženju drevja moramo odstraniti grmiče bele omele. Obenem odstranimo tudi vse mumije in suho listje, ki visi na drevesu, in ga sežgemo. Posebno pazno posvečamo malim zavitkom po vejah, ki so prav žilavo pritrjeni. To so goseničja gnezda globovega belina in zlatenice, ki jih odrežemo in sežgemo. Kjer naletimo na jajčeca prsteničarja ali grobarja, jih prav tako odstranimo in sežgemo. Vodenih poganjkov ali roparjev ne smemo čisto porezati, temveč odstranimo le pregeste in navpične, ostale pa le prikrajšamo za prilično polovico njihove dolžine.

Ker pozimi pri drugih kmetijskih panogah ni drugega dela, se naj za delo ugodni čas izrablji v sadovnjakih. —r.

ŽIVINOREJA

Po lanskem letu, ki je bilo usodno za našo živinorejo, je treba v novem letu gledati na to, da z razpoložljivo krmo, skrbno razpolagamo. V hlevih ohranimo glavno jedro plemenske živali, ki nam ohranijo rod za naprej. Treba bo tudi vsa boljša teleta rediti, da nam ne ostanejo hlevi prazni. Po vojni bo živine malo in bo zelo draga, posebno plemenska.

Tudi pozimi je treba živino temeljito čistiti in hleve zračiti, ter jih dobro nastiljati.

Isto velja za prašičjerejo in perutnino. Zaradi pomanjkanja močne krme izkoristimo luščine fižola, suho cimo in drobir, ter na drobno razrezano deteljo. Vse poparimo in zmešamo z nekaj kuhe in oblode. Ne poza-

bimo, da je tem živalim potrebna dobra čista voda. Zlasti pazimo na snago pri živini in v hlevu. Hlevi so navadno zatohli, smrdljivi in polni gnoja, včasih od celega tedna. Živina je nesnažna in razen tega še slabo krmljena. V takih razmerah ne more biti odporna proti boleznim, se hitro prehladi in je zelo dovzetna za razne kužne bolezni, zato moramo živino, da bo zdrava, odporna in da bo dobro napredovala, primerno krmiti s tečno mešano krmo, gnoj dnevno izvažati iz hleva in vsak dan živali temeljito očistiti. Le na ta način bomo imeli zdravo in dobičkanosno živino. Ob ugodnem vremenu pa spuščajmo živino v tekališče, da se tam razgiblje in naučije svežega zraka in da med tem časom prezračimo hlev. —r